

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК, 6. НОВЕМБРА 1901.

ГОД. XXVI

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 17

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Извлаки за време бављења новоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут за по табака. — Стоји за Нови Сад 80 д. а на страну 1. кр. 20 д. масечно. —

О СМЕХУ И СМЕЈАЊУ.

Неки француски научењаци хтели би сад да одреде формулу, по којој би свак фини посматрач могао познати карактер и темпераменат појединача по начину како се смеје, а нарочито по самогласницима, који се чују при смеху и смејању.

То стоји, да се ни при једном другом узбуђењу живца не може боље познати карактер, старост и стање појединача него при смеху и смејању.

Обично: Ха, ха, ха! — веле, показује поштење, искреност, жив темпераменат и слободу, али и ћудљивост. Хи, хи, хи! — познато је код деце, код наивних и услужних људи и жена, које се колебају у свом мишљењу. Смејање у „О“ и пр. Хо, хо, хо, — показује великудушност и смелост. — Чујеш ли пак какво смејање у „У“, бежи томе човеку с пута, он мрзи људе! — веле присталице те формуле.

Ми ћемо „сигурне“ закључке ове формуле огледати описом познатих карактера и особа, које се често по позориштима смеју, да бисмо могли видити, да ли се могу одржати.

Ко се смеје са „У“, на пример: „Хуху-ху!“ бежи му с пута, јер мрзи људе, — вели се о тој формулам.

Е па са „У“ смеје се и његдашњи принц Велски, а данашњи енглески краљ Едвард VII. а поред њега и баварски принц регент Лујитполд.

Први се смеје још кроз нос, али нико до данас није могао кад чути, да те две велике особе мрзе људе. На против.

За цара Николу II. зна се, да још нико није из његове околине чуо да се он уопште смеје. Кратак осмејак који вазда стоји у ореци са цртама на лицу, то је све, што би се

код њега као знак веселости могло узети. Уопште веселост код цара Николе стоји у контрасту са његовим вазда озбиљним и меланхоличним погледом. У породичном животу он се смеје ретко и то обично са: „Ха-ха-ха!“ Према томе „а“ могло би се узети, да је цар Никола вазда весео, а то није у ствари.

Покојни краљ италијански Хумберт, смејао се обично врло гласно, па све тише и тише, тако, да је његово смејање, ко би га слушао издалека, изгледало, као да неко преклиње за помоћ.

Румунски краљ Карло смеје се врло тихо и врло ретко тако, да му се ни једна црта на лицу при смејању не промени. Чим отвори уста да се смеје, одмах стегне усне и погледа по својој окolini, као да се нечега стиди.

Бугарски кнез Фердинанд смеје се гласно у кратким одсекима, па се онда чује његово непрекидно: „Хе-хе-хе!“

Кнез Бизмарк обично је говорио: „Чим се насмејем, ја више немам противника!“ И онда би то пропратио другим: „Хо-хо-хо!“ које је излетало из његова грла као да кашље. Молтке се врло ретко смејао, али се ипак смејао по некад, кад је био добре воље.

*

Женске се уопште смеју врло радо, ма да неки веле само за то, да би показале своје беле зубе. Код дама, а нарочито код уметница, нова метода да се по смејању одреди карактер, тешко би се дала применити, јер се женске врло често „вештачки“, т. ј. усиљено смеју, а тај је смех код њих тешко од „природнога“ разликовати.

Бивша талијанска краљица Маргерита

никад се не смеје, већ се само осмејкује. И о покојној аустријској царици Јелисавети никада се није чуло, да се од срца смеје; када је била добре воље, код ње се могоа запазити само „неми“ осмејак. На против покојна енглеска краљица Викторија и ако је била остарила, ипак се радо смејала. Обично би при смејању скупила обрве, стегла усне и онда би их у три мања отворила, да пусти срцу на вољу: „Ха-ха-ха!“ За тим би настала мала пауза, која би се свршила са једним: „Ха!“

Обичај је био, кад се краљица Викторија у позоришту смејала, да глумци на позорници престану играти и да дочекају, док краљица не буде готова са смејањем, „да не би висока госпођа ни једну реч од текста изгубила,“ како се говорило.

Француске глумице достигле су у смејању, може се без претеривања рећи, врхунац. Госпођа Режан, у стању је, да сме-

јањем и трилерима исприча читаве романе.

— Госпођица Делондре прави је мајстор у сентименталном смејању и сваком „шатијунгу“. — Ивета Жилбер подражава у својим улогама вештину смејања са ванредном природношћу и виртуозношћу, па чак је за разно смејање изумела нарочите мелодије без музике.

Данас се већ и на немачким позорницама смеје у свима скалама и ако ту срце није ни најмање у питању. Јелена Одиљон, на пр., не може данас на позорници да саслуша ни једну љубавну изјаву, а да не пусти неколико трилера у смеју. Смејање Шарлоте Волтерке било је увек меланхолично. Управо њен је хумор био усиљен, па ипак се радо на позорници смејала — јер је имала лепе зубе. — Агнеша Сорма права је виртуоскиња у смејању, и ако се „вештачки“ смеје, ипак јој је смеј као „природан“.

ИСТИЦИ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Тако је морало бити“. Драма у 4 чина. написао Бранислав Ђ. Нушић.)

Дне 3. (16.) новембра давана је први пут овде у Новом Саду ова изворна, дирљива и потресна драма, којом је добро познати српски писац, Б. Нушић, обогатио српску књижевност. Драма је постигла велики успех, те се може рећи, да је то једна од најуспелијих изворних српских драма из социјалног живота. Њезин миље јест мизерија породичног живота чиновнишкога сталежа у великој вароши; сва лица су узета из реалнога живота те је сва драмска радња психолошки вероватна и зато нас се неодвојivo дојима. У живој, вештачки градујраној радњи износе се ту потресни призори материјалне и моралне невоље, без које би могло бити, да се не иде само за ваљским сјајем, већ да су водиљом живота чиста свест и етичка начела.

Тенденција комада врло је илеменита: она се сама намеће без икакова субјективног пишчева утицаја. Већ први чин показује вешту руку писца, који добро познаје правила драм-

ске технике, а последња два чина управо су право ремек-дело.

Уверен сам, да ће овај комад и у немачком преводу постићи на светским позорницама велики успех, јер беда, која се у њему тако живо драмски црта, није локалне природе, већ је то жалибоже веран рефлекс беде једнога сталежа по свем свету.

Жао ми је, што се не могу овдје унестити у опширнију анализу те драме, како би то она доиста заслужила. Али и није могуће по тек једном једином приказу истакнути све њезине врлине и неке њезине омање недостатке, за које је тешко констатовати, иду ли на роваш глумаца или самога писца.

Тако је чудновато, да је Јелена, жена Ђорђева (ѓа Марковића), још увек страсно заљубљена у Несторовића (ѓ. Васиљевић), макар да он ни по чему није човек, који би могао побудити тако ватрену и устрајну љубав у срцу тако поносне жене, какова је Јелена. Он је у опште доста силхуетски опртан. По оно неколико призора, у којима је приказан, он је себичњак, посве обичан саможивац,

којему није до другога чега, него да својим новцем дође, што ћо реч, и до забрањена воћа. После онога цинизма, којим нуди Јелени новчану помоћ, невероватно је психолошки, да га она може и даље љубити. Писац је то донекле поправио тиме, што се та љубав на крају претвара у страшан презир и мржњу.

Боље је ојртан Ђорђе, добричина и слабачак од почетка до краја. Добро је ојртана и Јелена, само настаје и после њезине изјаве на крају катастрофе још увек питање, да ли је то „тако морало бити“, да се она убија, када је изван сваке сумње, да би у реалном животу, и то сасвим оправдано, прошло и без тога. И после оне признаје и кајања чини нам се употреба револвера сувишним бруталиитетом, којим се квари етички појам те потресне драме.

Чудновато нам се чини и оно место, где у III. чину Јелена обећава оцу, да ће она наћи новаца и отклонити катастрофу од породице, али да ће то уродити још већом несрећом. Отац и не пита, каква је то несрећа, а то је психолошки доста невероватно.

Са неколико потеза, али управо изврсно ојртан је трговац Јанковић (г. Душановић). Морамо признати, да га је г. Душановић управо изврсно приказао.

Иначе мислим, да би приказ био могао бити и бољи. Главне улоге, Ђорђа и Јелене, биле су у рукама прокушаних уметничких сила г. Спасића и гђе М. Марковићке, који су доиста у неким призорима, нарочито у четвртом чину, показали, што прави уметник може; али још је приказ у целости хладан, незаокружен. У трећем чину и. пр. лежи Јелена (гђа Марковићка) у несвестици а мати и сестра јој стоје у соби, као да се их то и не тиче.

Радосно опажам, да нестаје декламаторног, патетичног тона у салонским комадима, где је на месту конверзациони тон, како је у том славни Талијан Новели јединствен међу савременим уметницаима.

Судећи по свему, вредна наша позоришна дружина лепо је узнапредовала и зановила се неким врсним новим силама, којима од свега срца желим, да све више у сваком погледу напредују те помогну одржати симпатију за срп-

ско народно позориште, којему је вршити тако знамениту задаћу у народно-културном животу овостраног српства.

Ј. Хр.

(Прилози на српско народно позориште). Госпође Мице Ј. Радићка и Олга Радићка у Суботици скupиле су и послале 373 кр. 60 фил., прилога за годину 1900. Ово су имена родољубивих прилагачица и прилагача: По 20 круна: Мица Ј. Радићка, Јоца Т. Радић, Олга Радић, Душан Радић и Средоје Ђорђевић; — по 10 круна: Софија Радић, Мимика Манојловић, Марија Манојловић, Самко Манојловић и Јосиф Хаџић; — по 8 круна: Јелисавета Гојковић и Катинка Мачковић; — по 7 круна 30 ф.: Милева Романова, Јелена Коњовић, Милица Димитријевић, Амалија Арадска, Душан Стојковић, Савета Ђурђевић, Милован Остојић, Ана пл. Живановић, Емилија Радић, Марија Коњовић, Милан Мијатовић и Стеван Секулић, — Свега 253 кр. 60 ф. — Осим тога дали су још по 40 круна у име доплате за чланство позоришно: Мица Ј. Радићка, Олга Радићка и Душан Радић. — Укупно 373 круне 60 ф.

На свима овим родољубивим прилозима изјављује управни одбор „Друштва за српско народно позориште“ своју најтонлију захвалност.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа). У уторак, 6. (19.) новембра: „Женски рат“. Шаљива игра у 3 чина, написали Скриб и Ледуве, превео Л. Телечки.

У четвртак, 8. (21.) новембра: „Врачара“. Чаробна шаљива оперета у 3 чина, написао П. Мило, с румунског превео Васа Живановић, музика од Д. Јенка.

У суботу 10. (23.) новембра, први пут: „Нарцис“. Трагедија у 5 чинова, написао Брахфогт, превео Стеван Д. Поповић.

У недељу 11. (24.) новембра, први пут: „Сватови“. Шаљива игра из народног живота у 3 чина с певањем од Драг. Ј. Илића, музика од А. Освалда.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

7. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

У претплати 5.

У Новом Саду, у уторак, 6. (19.) новембра 1901:

ЖЕНСКИ РАТ.

Шаљива игра у 3 чина, написали Скриб и Легуве, превео Л. Телечки. — Редитељ: Динић.

ОСОБЕ:

Грофица Отрвалска, рођена Кермадијева — — —	Т. Лукићка.
Леона Вилгонтијева — — —	М. Марковићка.
Хенрик Флавињел — — —	Спасић.
Густав Грињон — — —	Динић.

Барон Монришар — — —	Лукић.
Официр — — — —	Ботић.
Жандар — — — —	Слуга.
Слуга — — — —	Илкић.

Збива се у двору Отрвала, близу Лиона. Време: у октобру год. 1817.

У четвртак, 8. (21.) новембра: „Врачара“. Чаробна шаљива оперета у 3 чина, написао И. Мило, с румунског превео Васа Живановић, музика од Д. Јенка.

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру: 11 круна. — Ложа у I. спрату: 10 круна. — Седиште у I-II. реду: 2 круне, 40 потура — Седиште у III-VI. реду: 2 круне. — Седиште у VII-XI. реду: 1 круна 60 пот. — Седиште у XII. реду - 1 круна, 20 пот. — Седиште на балкону у I. реду: 2 круне, 40 пот. — Седиште на балкону у II. реду: 1 круна, 60. пот. — Седиште на балкону у III-IV. реду: 1 круна. — Седиште на галерији у I. реду: 80 пот. — Седиште на галерији у II. реду: 60 пот. — Стојање у партеру: 80 пот. — Стојање на I. галерији: 60 пот. — Стојање на II. галерији: 40 пот. — Баци и војници до наредника: 40 потура.

Улазнице могу се добити обдан у књижарници браће М. Поповића, а у вече од 7 сата на каси.

Болују: С. Бакаловићка, Ј. Тодосић. — Поболева: Д. Спасићка.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$, свршетак у $10\frac{1}{4}$ сахата.